

Úloha OSN při prevenci a řešení konfliktu na Východním Timoru

Lenka Špičanová

Aktivita mezinárodního společenství v oblasti prevence a řešení konfliktů prošly zejména za posledních 15 let značným vývojem, což se odrazilo i v případě Východního Timoru. První část tohoto příspěvku analyzuje činnost OSN od roku 1974, kdy portugalská vláda zahájila dekolonizaci svých území, až do roku 1998, během něhož došlo ke zhroutilí Suhartova režimu a jednání o realizaci práva na sebeurčení Východotimořanů získala perspektivní směr. Posuzováno je především počínání OSN v počátečních fázích konfliktu, kdy celá řada faktorů upozorňovala na rostoucí napětí a hrozbu vypuknutí násilí, která se stala realitou v podobě občanské války v srpnu a září 1975. Předmětem hodnocení je i reakce mezinárodního společenství na indonéskou invazi v prosinci 1975, následnou anexi a téměř čtvrt století trvající okupaci východotimorského území.

Druhá část příspěvku se zabývá mírovými operacemi OSN na Východním Timoru mezi lety 1999 a 2006. Působení OSN v tomto období je možné rozdělit do několika fází. Nejprve byla na Východní Timor vyslána mise UNAMET, jejíž úkol spočíval v přípravě a uskutečnění referenda. Obnovení násilí v průběhu hlasování však vyústilo do stádia těžké humanitární krize a ve druhé polovině září 1999 byly na Východní Timor vyslány mezinárodní jednotky INTERFET, aby obnovily bezpečnost. Další etapu pak představuje peacekeepingová mise UNTAET, která zajistila přechodnou správu východotimorského území až do vyhlášení nezávislosti v květnu 2002. V prvních letech existence samostatného státu Timor-Leste působila na jeho území mise UNMISSET (do roku 2005) a na její činnost navázaly civilní mise UNOTIL a UNMIT.

Širší souvislosti konfliktu

Východní Timor je od května 2002 samostatným státem, za svou nezávislost však zaplatil bezmála čtvrt století trvající bojem a ztrátou téměř třetiny svých obyvatel. Dekolonizační proces, který portugalská vláda zahájila v roce 1974, probíhal v atmosféře studené války, což zásadním způsobem ovlivnilo jeho vývoj. Možnost vzniku samostatného Východního Timoru s levicově orientovanou vládou vzbuzovala v polovině 70. let 20. století, kdy v jihovýchodní Asii vítězily komunistické režimy, obavy sousední Indonésie i západních mocností. Suhartův režim rovněž argumentoval nebezpečím vzrůstu separatistických tendencí v řadě indonéských provincií, pokud by východní část Timoru získala nezávislost. Rozdělení ostrova, vzešlé z koloniálního portugalsko-nizozemského soupeření, mělo být proto odstraněno v zájmu udržení integrity In-

donésie.¹ S podporou Spojených států, Austrálie, Velké Británie a dalších zemí uskutečnila indonéska vláda v prosinci 1975 vojenskou invazi a východotimorské území násilím anektovala. Právo na sebeurčení Východotimořanů tak muselo ustoupit zájmům mocných států, které rozhodly o budoucnosti malého národa na více než dvě desetiletí.

Indonéska okupace a genocida východotimorského obyvatelstva se odehrávala bez výraznější pozornosti světové veřejnosti i vlád jednotlivých zemí. Mezinárodní organizace, včetně OSN, svými výročními zprávami a rezolucemi sice upozorňovaly na masové porušování lidských práv a brutální postup indonéské armády na Východním Timoru, nicméně jejich snahy byly naprosto neúčinné. Do Indonésie nadále proudily zahraniční investice, hospodářská podpora a zásoby nejmodernějších zbraní, převážně z USA, západoevropských států, Austrálie a Japonska. Ačkoli se Východní Timor s neexistujícím průmyslem, chabými zásobami surovin, minimální infrastrukturou a primitivním zemědělstvím stal pro Indonésii břemenem, které odčerpávalo velké množství ekonomických i vojenských prostředků, Suhartův režim trval na jeho udržení.

Obrat v postojích indonéské vlády a světových mocností způsobil až konec bipolární konfrontace, vnitropolitické změny v Indonésii a rostoucí tlak veřejného mínění.² Asijská ekonomická krize a její ničivé důsledky pomohly svrhnout Suhartovu autoritativní vládu a Indonésie se rozhodla vyjmout „kamínek z boty“.³ Nový indonéský prezident Jusuf Habibie nabídl Východnímu Timoru uskutečnění referenda o autonomii a souhlasil s nezávislostí východotimorského území, pokud jeho obyvatelé navrženou autonomii odmítnou. Lidové hlasování proběhlo 30. srpna 1999 za asistence mise OSN a drtivá většina voličů (téměř 80 %) se vyjádřila ve prospěch samostatnosti. Proindonéské milice a indonéska armáda se však s výsledky referenda nesmířily a rozpoutaly na Východním Timoru vlnu krvavých útoků. Mezinárodní společenství a světové mocnosti tentokrát reagovaly poměrně rychle a efektivně. Na konci 90. let 20. století již bylo neudržitelné přehlížet humanitární krizi takových rozměrů a Rada bezpečnosti schválila vyslání mezinárodních mírových jednotek, aby

---

¹ Z dlouhodobého hlediska měla anexe a okupace Východního Timoru paradoxně opačný účinek, než Indonésie očekávala. Snaha integrovat kulturně naprosto odlišné, odbojné a ekonomicky zaostalé území podkopala křehkou jednotu Indonésie, která dnes čelí separatistickým, etnickým a náboženským střetům v Aceh, na Molukách, Sulawesi, Irian Jaya i Kalimantanu (Suter 1986: 16).

² V souvislosti s rostoucím vlivem médií a veřejného mínění na politická rozhodnutí se často hovoří o tzv. CNN efektu. Reakce americké administrativy na krizi na Východním Timoru v roce 1999 je toho důkazem. Každodenní krveprolití, provázející východotimorské referendum, se odehrávalo před zraky světových médií a tím i veřejnosti. Americký prezident Bill Clinton si nedovoloval riskovat důvěryhodnost OSN a Spojených států jako vůdčí světové mocnosti a učinil nutné kroky k zastavení násilí (Hirsch 2003).

³ Jako „kamínek v botě“ označil Východní Timor Suhartův ministr zahraničí Ali Alatas (Chomsky 1998a: 186).

v postižené oblasti obnovily pořádek a bezpečnost. Následná přechodná správa OSN pak pomohla dovést Východní Timor k vyhlášení nezávislosti v roce 2002.

Možnosti a činnost OSN v oblasti prevence a řešení konfliktu

Prevence konfliktů patří k aktuálním a velice diskutovaným otázkám na půdě OSN i dalších mezinárodních organizací. Namísto reaktivního pojetí prevence⁴ začal být od 90. let 20. století kladen důraz na včasné rozpoznání konfliktní situace a přijetí takových opatření, která by zabránila vyhocení konfliktu do násilné fáze a zároveň odstranila příčiny sporu.⁵ V této souvislosti jsou rozlišovány dva typy prevence konfliktů: přímá a strukturální prevence. Zatímco přímá prevence se vztahuje k situacím, kdy bezprostředně hrozí vypuknutí násilí nebo již násilný konflikt probíhá, strukturální prevence se soustředí na trvalé odstranění faktorů, jež vytvářejí podmínky vhodné pro vznik konfliktů. V rámci aktivit OSN stále převažuje přímá prevence, přestože její efektivita v dlouhodobé perspektivě zdaleka nedosahuje výsledků prevence strukturální.⁶

Základním předpokladem úspěchu každé prevence je volba vhodných nástrojů a správné načasování jejich použití. Preventivní prostředky a opatření, jež využívá OSN, spadají především do oblasti přímé prevence.⁷ V posledním desetiletí je však v rámci preventivních opatření vyzdvihován rovněž systém včasného varování (*early warning system*) a postkonfliktní rekonstrukce (*peace-building*).

---

⁴ Reaktivní pojetí prevence je založeno na zásahu těsně před eskalací konfliktu, nebo až poté, kdy se pouze snaží zabránit rozšíření násilí a zvyšování intenzity již probíhajícího násilného konfliktu.

⁵ Generální tajemník OSN Kofi Annan tento posun výstižně formuloval ve své zprávě u příležitosti Miléniového summitu OSN v roce 2000: „Existuje téměř všeobecná shoda, že prevence by měla léčit a napravovat a preventivní strategie by měly mířit přímo ke kořenům a příčinám konfliktů, ne pouze k jejich násilným příznakům.“: *‘We the Peoples’, The Role of the United Nations in the 21st Century*. Millennium Report of the Secretary-General, A/54/2000, s. 44-45.

<http://www.un.org/millennium/sg/report/full.htm> (17. 2. 2005).

⁶ V konečném důsledku bývá přímá prevence také materiálně a finančně náročnější, neboť reaguje na příznaky již probíhajícího konfliktu, jehož příčiny nejsou odstraněny, čili se často stávají zdrojem dalšího konfliktu a násilí.

⁷ Přímá prevence zahrnuje tyto nástroje: diplomatické (vyšetřovací mise, mediace, negociace, konzultace, „dobré služby“, diplomatické sankce...), politické (budování demokratických politických institucí, politických stran, volebního systému, monitoring voleb, repatriace uprchlíků a přesídlených osob...), ekonomické (ekonomické sankce, zastavení ekonomické pomoci, zrušení obchodních smluv, poskytnutí humanitární pomoci...), právní (arbitráž, adjudikace, zřizování vyšetřovacích komisí, tribunálů pro válečné zločiny...), vojenské (preventivní rozmístění vojenských jednotek, odstrašení, demilitarizované zóny, zbrojní embargo, kontrola zbrojení, odzbrojení, limitovaná vojenská intervence...) (Brown, Oudraat 1997: 236-251).

Konflikt na Východním Timoru vypukl v polovině 70. let minulého století, čili v době studené války, kdy byla činnost OSN do značné míry ochromena. Zvláště rozhodovací proces v Radě bezpečnosti blokovaly mocenské zájmy, ideologická nevráživost a neústupnost jednotlivých členů. Působení OSN v politické a vojenské oblasti bylo značně omezeno a její aktivity se soustředily převážně na programy ekonomického rozvoje, snižování zadluženosti, zvyšování úrovně zdravotnictví, školství apod. V 60. a 70. letech 20. století se aktuální otázkou agendy OSN stala dekolonizace. Pozornost mezinárodního společenství však byla upřena především na Afriku, kde došlo k rozpoutání řady národněosvobozeneckých bojů.

Když portugalská vláda v srpnu 1974 deklarovala připravenost spolupracovat s OSN při přechodu svých kolonií k nezávislosti, Východní Timor rozhodně nepředstavoval prioritní záležitost. Malé, vzdálené a téměř neznámé území, kde před rokem 1974 neexistovalo výraznější emancipační hnutí, stálo zcela na okraji zájmu OSN i Portugalska. Dekolonizační proces a jednání s východotimorskou politickou reprezentací probíhala zdánlivě v klidu. Rostoucí napětí mezi UDT a FRETILIN,⁸ činnost indonéských tajných služeb a šíření propagandy, která se snažila zdiskreditovat FRETILIN a portugalskou vládu, nevyvolalo v OSN žádnou výraznější odezvu. OSN nereagovala ani na veřejné prohlášení prezidenta Suharta, v němž vyloučil možnost nezávislosti Východního Timoru, ani na rostoucí počet útoků, jež podnikaly indonéské jednotky na východotimorské území. Ačkoli portugalská správa evidentně nedokázala udržet demokratický průběh dekolonizace a spor mezi FRETILIN a UDT hrozil přerůst v násilný konflikt, mezinárodní společenství nepřistoupilo k žádnému preventivnímu opatření. Dokonce i vypuknutí občanské války, odchod portugalské administrativy a stále častější vpády indonéských ozbrojenců, terorizujících civilní obyvatelstvo za použití těžké techniky včetně bombardování, zůstávaly bez povšimnutí.

První reakci OSN vzbudil až odvážný krok FRETILIN, která na konci listopadu 1975 jednostranně vyhlásila nezávislou Demokratickou republiku Východní Timor. OSN stejně jako většina států deklaraci nezávislosti neuznala a Východní Timor se ocitl v nezáviděníhodné situaci. Indonésie okamžitě využila příležitost a 7. prosince 1975 uskutečnila dlouho plánovanou invazi. OSN na indonéskou agresi reagovala rychle, nicméně neefektivně. Valné shromáždění přijalo 12. prosince 1975 rezoluci, v níž uznalo nezczizitelné právo výcho-

---

⁸ UDT (Timorská demokratická unie) a FRETILIN (Fronta za nezávislost Východního Timoru) patřily k dvěma nejsilnějším východotimorským politickým stranám. FRETILIN se stala hlavní protagonistkou nezávislosti a nositelkou hnutí odporu proti portugalské koloniální správě a následně proti indonéské okupaci. UDT zpočátku hájila získání autonomie pod portugalskou vlajkou, ale ve druhé polovině roku 1974 rovněž začala prosazovat vznik samostatného Východního Timoru.

dotimorského lidu na sebeurčení, odsoudilo indonéský zásah a vyzvalo k neprodlenému stažení indonéských jednotek (General Assembly Resolution 3485). Rada bezpečnosti schválila jednomyslně rezoluci v obdobném duchu 22. prosince 1975 (Security Council Resolution 384). Tato rezoluce byla zásadní pro budoucí vývoj konfliktu, neboť jasně prosazovala realizaci práva na sebeurčení obyvatel Východního Timoru a vycházely z ní veškeré další rezoluce, jež OSN přijala. Indonésie ji však odmítla a požadavky mezinárodního společenství ignorovala. Přestože Rada bezpečnosti označila indonéskou invazi za akt agrese, žádný členský stát nenavrhl ekonomické či vojenské sankce nebo jiné opatření, jež by rozhodnutí OSN pomohlo vynutit. Indonésie měla naopak na své straně Spojené státy, které ji podporovaly vojensky, hospodářsky i diplomaticky a zcela jistě by takový návrh vetovaly.⁹

V dubnu 1976 přijala Rada bezpečnosti další rezoluci (Security Council Resolution 389), v níž zopakovala prosincové požadavky a zdůraznila právo Východotimorčanů na sebeurčení. Tentokrát se však dva státy zdržely hlasování.¹⁰ Jedním z nich byly USA, čímž daly jasně najevo, že indonéská okupace východotimorského území a fyzická likvidace jeho obyvatelstva pro ně nepředstavuje výraznější problém. Dne 17. července 1976 Indonésie oficiálně připojila Východní Timor ke svému území a oznámila mezinárodnímu společenství, že jakékoli další otázky spojené s Východním Timorem považuje za svou vnitřní záležitost a nikoli za věc, o níž by se měla zajímat OSN (Simons 2000: 70). Ta však anexi Východního Timoru neuznala a nadále ho považovala za území pod portugalskou správou.

Po celou dobu trvání konfliktu až do roku 1999 Indonésie odolávala všem pokusům diskutovat a řešit problém Východního Timoru na půdě OSN. Ačkoli se v roce 1977 přes indonéské protesty podařilo dvěma představitelům FRETILIN informovat Valné shromáždění o charakteru indonéské okupace¹¹ a Portugalsko neustále trvalo na realizaci práva na sebeurčení východotimorského obyvatelstva a stažení indonéských jednotek, otázka Východního Timoru postupně ztrácela pozornost mezinárodního společenství i světové veřejnosti.¹² Na rezoluce, přijímané každoročně (do roku 1982) Valným shro-

⁹ Ve všech následujících rezolucích (1976–1982) USA vždy hlasovaly ve prospěch Indonésie (čili zamítavě).

¹⁰ Dvanáct členských států Rady bezpečnosti hlasovalo ve prospěch rezoluce, dva státy se zdržely (USA a Japonsko) a jedna země (Benin) se hlasování neúčastnila (Security Council Resolution 389).

¹¹ Jednalo se o José Ramose Hortu a Mari Bin Hamuda Alkatiriho, díky jejichž informacím vyšlo najevo, že FRETILIN stále kontroluje zhruba 85 % východotimorského území a indonéská invaze a okupace si doposud vyžádaly 100 000 obětí (Simons 2000: 70–71).

¹² Rada bezpečnosti nepřijala žádnou rezoluci týkající se Východního Timoru od dubna 1976 do května 1999 a Valné shromáždění od roku 1983 do června 1999. V březnu 1985 dokonce Komise OSN pro lidská práva hlasovala o vyškrtnutí otázky Východního Timoru ze své agendy.

mážděním, Indonésie odpovídala argumentem, že Východotimořané již své právo na sebeurčení uplatnili a připojením k Indonésii se stali svobodnými.¹³ Na indonéské straně stály kromě dalších zemí¹⁴ Spojené státy, které úspěšně blokovaly jakákoli rozhodnutí Rady bezpečnosti, která by ohrožovala jejich strategické či obchodní zájmy. Úsilí OSN tak bylo naprosto neefektivní a schvalování rezolucí se stalo pouhou formalitou bez sebemenšího účinku.¹⁵

Po roce 1982 otázka Východního Timoru zůstávala součástí agendy OSN, ale nebyla přijímána žádná opatření, která by směřovala k jejímu řešení. Generální tajemník sice v roce 1983 zahájil jednání mezi portugalskou a indonéskou vládou, která měla hledat možnosti urovnání konfliktu,¹⁶ probíhala však dosti nepravidelně a do roku 1999 nepřinesla žádný výsledek (Smith, Dee 2003: 41). V roce 1991 se Portugalsko pokusilo obrátit pozornost k východotimorskému problému vyvoláním právního sporu s Austrálií. Obvinilo australskou vládu, že uzavřením smlouvy s Indonésií o rozdělení ropných zdrojů v Timorském moři v roce 1989 a následnou těžbou poškodila právně, hospodářsky i morálně východotimorské obyvatelstvo i samotné Portugalsko.¹⁷ Právní aspekty konfliktu spočívaly v rozporu mezi smlouvou a řadou norem mezinárodního práva. Jednalo se zejména o porušení práva Východotimořanů na sebeurčení a vyloučení Portugalska z jednání o smlouvě, přestože bylo mezinárodně uznávanou administrativní autoritou na Východním Timoru. Mezinárodní právo rovněž nepřipouští získání určitého teritoria na základě vojenské agrese, čili ani následné uznání tohoto kroku ze strany ostatních států.¹⁸

Specifickou kapitolu představuje porušování lidských práv, jež Indonésie na Východním Timoru praktikovala v masivním měřítku.¹⁹ Množství organizací (Amnesty International, Human Rights Watch, Rada Evropy, OBSE atd.), jed-

---

¹³ Tuto naprosto zavádějící argumentaci podpořily např. Indie, Filipíny a Malajsie (Simons 2000: 71).

¹⁴ Jednalo se zejména o státy ASEAN, Japonsko, Irán, Saudskou Arábii a Austrálii. Austrálie hlasovala ve prospěch Indonésie od roku 1978, Velká Británie a většina západoevropských států se zdržela hlasování (UN General Assembly Votes on East Timor).

¹⁵ Daniel Patrick Moynihan, americký velvyslanec v OSN ve druhé polovině 70. let, vztah Spojených států a OSN dosti cynicky popsal ve svých pamětech: „*Spojené státy si přály, aby věci dopadly tak, jak dopadly, a také v tomto směru působily. Státní department si přál, aby se Spojené národy projevily jako zcela neúčinné ve všech opatřeních, která podniknou. Tento úkol byl svěřen mně a já jej se značným úspěchem splnil*“ (Chomsky 1998b: 295–296).

¹⁶ Jednalo se o tzv. dobré služby, jež generální tajemník OSN poskytuje ve sporech z pozice třetí strany, která není přímým účastníkem vyjednávání, ale usnadňuje komunikaci a jedná ve věcech, o které ji sporné strany požádají.

¹⁷ Mezinárodněprávní sporem mezi Portugalskem a Austrálií v otázce Východního Timoru se zabývá (Bello, Bekker 1996: 94–98).

¹⁸ Austrálie jako jediný stát na světě uznala anexi Východního Timoru *de iure*. Z mezinárodněprávního hlediska se případem Východního Timoru zabývá: (Lukášek 1999: 14–16).

¹⁹ Porušováním lidských práv na Východním Timoru se podrobně zabývá (Simons 2000: 77–90).

notlivých států (především Portugalsko) i orgánů OSN (Komise OSN pro lidská práva) upozorňovalo na brutální zákroky indonéské armády vůči civilnímu obyvatelstvu, mučení, únosy, věznění a počet obětí, jež dosáhl rozměrů genocidy.²⁰ Mezinárodní soudní dvůr v Haagu přesto v roce 1995 oznámil, že není schopen zasáhnout, neboť na základě Statutu, jež určuje jeho pravomoci, může vykonávat jurisdikci nad určitým státem pouze s jeho souhlasem (Statute of the International Court of Justice). Tato absurdní podmínka tedy znemožnila, aby nejvyšší světová soudní instance rozhodla, zda Indonésie jednala v rozporu s mezinárodním právem a podpořila tak autoritu rezolucí Rady bezpečnosti, jež odsoudily indonéskou agresi (Simons 2000: 75).

Shrme-li účinnost prostředků, které OSN použila při prevenci a řešení konfliktu na Východním Timoru mezi lety 1975–1998, můžeme konstatovat, že byla de facto nulová. Indonésie nejen ignorovala rezoluce Rady bezpečnosti a Valného shromáždění, které potvrzovaly právo Východotimořanů na sebeurčení a požadovaly okamžité stažení indonéských jednotek,²¹ ale vytvrzale se snažila o vyškrtnutí otázky Východního Timoru z agendy Komise OSN pro lidská práva.²² Mezinárodní společenství nepřijalo žádná opatření, jež by pomohla rezoluce vynutit, či by alespoň sankcionovala jejich neplnění. Obdobnou formalitu bez jakéhokoli praktického dopadu představovaly i rezoluce dalších organizací. Parlamentní shromáždění Rady Evropy např. v roce 1991 schválilo rezoluci, která mj. vyzývala členské státy k uvalení zbrojního embarga na Indonésii.²³ Evropský parlament v roce 1995 vybědl k „*bezodkladnému zastavení prodeje zbraní a všech druhů vojenské podpory Indonésii a k přerušení veškeré ekonomické spolupráce s touto zemí, dokud bude Východní Timor okupován*“ (Simons 2000: 76). Ani jeden z apelů nevyvolal patřičnou reakci.

Ačkoli v 90. letech minulého století již bezpečnostní argumenty z dob studené války nebyly aktuální, ekonomické zájmy světových mocností v oblasti jihovýchodní Asie naopak rostly. Indonésie patřila mezi skupinu nových „asij-

---

²⁰ Již v roce 1979, když indonéská vláda povolila omezenému počtu humanitárních pracovníků vstup na území Východního Timoru, bylo odhadováno, že následkem bojů, hladomoru a epidemií zahynula více než třetina východotimorského obyvatelstva (200 000) (Dunn 1995: 67).

²¹ OSN přijala mezi lety 1975-1998 celkem 10 rezolucí týkajících se Východního Timoru, z toho dvě schválila Rada bezpečnosti (1975-1976) a šest Valné shromáždění (1975-1982).

²² V letech 1994-1996 se Indonésii podařilo v Komisi zabránit hlasování o porušování lidských práv na Východním Timoru a v roce 1997 úspěšněablokovala vystoupení José Ramose Horty (Simons 2000: 75).

²³ Rezoluce rovněž vyzývala Indonésii k okamžitému stažení z východotimorského území, k zahájení jednání mezi indonéskou a portugalskou vládou a představiteli Východního Timoru pod záštitou OSN, k přerušení ekonomické spolupráce a pomoci Indonésii, dokud bude okupovat Východní Timor a porušovat práva Východotimořanů, atd. (Resolution 966. The Parliamentary Assembly of the Council of Europe).

ských tygrů“ a její závratný hospodářský růst odrazilo většinu západních států od sankcí či seriózní kritiky. Spojené státy, Velká Británie, Austrálie a další země pokračovaly v čilých obchodních a diplomatických stycích s Indonésií, stejně jako v dodávkách zbraní,²⁴ výcviku indonéské armády a tučných finančních injekcích.²⁵ Jejich nezájem o osud Východního Timoru byl prolomen až s asijskou ekonomickou krizí a pádem Suhartova režimu.

Analýza konečného řešení konfliktu v rámci OSN

Konec autoritativní vlády generála Suharta v květnu 1998 a zahájení demokratizačních změn v Indonésii otevřely cestu k řešení východotimorského konfliktu. V květnu 1999 byla pod záštitou generálního tajemníka OSN podepsána historická dohoda mezi portugalskou a indonéskou vládou, která deklarovala právo obyvatel Východního Timoru na rozhodnutí o své budoucnosti.²⁶ V referendu plánovaném na 8. srpna 1999 měli Východotimořané přijmout či odmítnout autonomii v rámci Indonésie. V případě odmítnutí jim byla přislíbena nezávislost.²⁷ V souvislosti s květnovou dohodou schválila Rada bezpečnosti rezoluci (první po 24 letech), v níž zdůraznila odpovědnost indonéské vlády za udržení klidu během nadcházejícího lidového hlasování (Security Council Resolution 1236). Bezpečnostní situace se však zhoršovala již od února 1999, kdy na východotimorském území začaly ve zvýšené míře operovat ozbrojené oddíly podporované indonéskou armádou. Proindonéské milice vyvolávaly nepokoje, napadaly civilní obyvatelstvo a snažily se tak zastrážit budoucí voliče.

Mandát mise UNAMET²⁸, jež měla na starosti přípravu a dohled nad průběhem referenda, neobsahoval žádné vynucovací prostředky. Mise byla složena výhradně z civilních zaměstnanců a 50 neozbrojených styčných důstojníků pouze zprostředkovávalo kontakt mezi OSN a představiteli indonéské armády (Security Council Resolution 1246). Mezinárodní společenství spoléhalo na dodržení květnové dohody, jež ukládala indonéské vládě zajistit bezpečnost východotimorského obyvatelstva a pracovníků OSN během hlasování. Brzy však vyšlo najevo, že indonéské armádní a policejní jednotky proti milicím

---

²⁴ Spojené státy poskytly Indonésii mezi lety 1975-1999 vojenskou podporu v hodnotě 1,1 miliard dolarů (Fredriksson 2000).

²⁵ Americké právo zakazuje poskytovat půjčky a finanční pomoc zemím, které „*se podílejí na hrubém porušování mezinárodně uznávaných lidských práv*“. V 90. letech přesto patřil bilaterální program podpory Indonésii v rámci americké Organizace pro mezinárodní rozvoj (AID) mezi největší na světě (59 milionů dolarů v roce 1995). Od Světové banky v té době Indonésie každoročně získávala 1 miliardu dolarů (Robertson 1997).

²⁶ Podrobněji (Agreement between the Republic of Indonesia and the Portugese Republic on the Question of East Timor 2003).

²⁷ Podrobněji (Question of East Timor 1999).

²⁸ United Nations Mission in East Timor

nikterak nezasahují, a dokonce jejich aktivity podporují či přímo organizují. Kvůli špatným bezpečnostním podmínkám muselo být referendum dokonce dvakrát odloženo. OSN v tomto směru přecenila spolehlivost indonéské vlády a armády a vystavila své zaměstnance neúměrnému riziku.

UNAMET svůj úkol nakonec splnila a hlasovat přišlo navzdory hrozbám a útokům 98 % registrovaných voličů. Přesto vyvstává otázka, zda OSN zvolila vzhledem k vyhocené situaci v postižené oblasti vhodný typ mise. Peacekeepingové jednotky, které by disponovaly širšími pravomocemi a mandátem k alespoň částečnému použití vynucovacích prostředků (např. k odzbrojení proindonéských milicí), by jistě zaručily větší bezpečnost a pravděpodobně i zabránily vlně násilí, jež vypukla těsně po referendu. Nesmíme však zapomenout na postoje indonéské vlády, která jednoznačně odmítla přítomnost cizích vojsk na „svém“ území. Pokud nebylo možné preventivní rozmístění jednotek OSN, mezinárodní společenství mohlo odložit hlasování až do volby nového indonéského prezidenta, jenž by dokázal zajistit loajálnost indonéské armády. Nicméně představitelé OSN i CNRM²⁹ se shodli na tom, že odsunutím referenda by zmařili jedinečnou příležitost k jeho realizaci a ohrozili i jeho uskutečnění vůbec.³⁰ UNAMET se rovněž těšila obrovské podpoře místních obyvatel, pro něž přítomnost mise znamenala jedinou reálnou šanci k naplnění práva na sebeurčení. Této skutečnosti si byli vědomi i východotimorští politici a vojenští vůdci, kteří se zavázali ke spolupráci s OSN, ačkoli se jejich názory v řadě otázek rozcházeły.³¹

Referendum proběhlo 30. srpna 1999 a během čtyř dnů byly známy výsledky – téměř 80 % voličů hlasovalo proti autonomii, čili ve prospěch nezávislosti.³² Masovému zabíjení a teroru, jež vzápětí rozpoutaly proindonéské milice, nebyla UNAMET schopna zabránit. Její mandát a složení odpovídaly deeskalační fázi konfliktu a nebyly uzpůsobeny k zajištění bezpečnosti civilistů, dokonce ani k ochraně vlastních zaměstnanců. OSN neměla v záloze žádný plán, který by použila v okamžiku eskalace násilí. Počítala s velice op-

---

²⁹ Národní rada mauberského hnutí odporu (CNRM) reprezentovala od roku 1988 všechny hlavní východotimorské politické síly, jejichž konečným cílem se stalo „*osamostatnění a zavedení demokratického režimu západního typu na Východním Timoru*“ (Klíma 1995: 208).

³⁰ Uspořádání referenda nabídl Východotimořanům prezident J. Habibie, který se zároveň zavázal k jeho uskutečnění během svého mandátu. Nový prezident či prezidentka tak ochotní k realizaci referenda být nemuseli. Kandidovala např. Megawati Sukarnoputri, známá svým odmítavým postojem k jakýmkoli separatistickým tendencím v rámci Indonésie.

³¹ FALINTIL např. stáhla své bojovníky do několika táborů a přislíbila, že mimo jejich území nebudou nosit zbraně. Klid zbraní dodržela i během útoků, jež rozpoutaly proindonéské milice vůči civilnímu obyvatelstvu.

³² Z počtu 451 792 registrovaných voličů hlasovalo 94 388 (21,5 %) ve prospěch autonomie a 344 580 (78,5 %) proti autonomii, čili pro nezávislý Východní Timor. Výsledky referenda oznámil generální tajemník OSN 4. září 1999 (East Timor – UNTAET Background).

timistickým scénářem vývoje konfliktu v oblasti, kde byla pravděpodobnost takového průběhu velice malá. Taktika „spálené země“, na níž se podílela i indonéska armáda a policie, si během několika málo dní vyžádala stovky mrtvých a OSN byla nucena pracovníky mise urychleně evakuovat.³³

Naprostá nepřipravenost mezinárodního společenství na obnovení násilí poukázala na celkové nedostatky, které provázejí kolektivní management konfliktů v rámci OSN.³⁴ Jedná se zejména o neexistenci funkčního systému včasného varování a velké rezervy v plánování mírových misí, jejichž mandát často nekoresponduje s podmínkami, v nichž operace probíhá. OSN sice poměrně důkladně připravovala peacekeepingovou misi, která měla navázat na UNAMET a zajistit přechodnou administrativu na Východním Timoru, podcenila však reakci odpůrců nezávislosti na vyhlášení výsledků referenda i vnitropolitickou situaci v Indonésii, kde si stále silnou pozici udržovala armáda. Ačkoli Rada bezpečnosti reagovala na rapidní zhoršení situace během prvních zářijových dnů (1999) relativně rychle, k zásahu mezinárodních mírových sil mohlo dojít o několik důležitých dnů dříve, pokud by o této možnosti OSN včas uvažovala.³⁵

Z dlouhodobých zkušeností mírových operací vyplývá (a UNAMET to potvrdila),³⁶ že přítomnost mise OSN, přestože nedisponuje mandátem k ochraně civilistů, vyvolává u obyvatel postižené oblasti právě tato očekávání. Kredit mezinárodního společenství pak rychle klesá, pokud v případě vypuknutí násilí své pracovníky stáhne a tyto naděje nenaplní.³⁷ Pokud tedy OSN vyše misi bez dostatečných pravomocí a vybavení ke splnění jejich úkolů, musí být připravena její mandát včas posílit či autorizovat použití patřičných prostředků k vynucení míru. Rada bezpečnosti však v případě Východního Timoru dosti nepochopitelně trvala na souhlasu indonéské vlády s rozmístěním mezinárodních mírových sil, ačkoli vojenská intervence na základě kapitoly VII tento souhlas nevyžaduje. Efektivita zásahu tak byla, jako mnohokrát v minulosti, ohrožena upřednostňováním jeho politické akceptovatelnosti.

---

³³ V polovině září 1999 se počet obětí na Východním Timoru odhadoval na 1 000 osob, počet ohrožených hladomorem na desetitisíce a přes 400 000 lidí se ocitlo bez přístřeší (Klíma 2003: 99; Amnesty International Report 2000).

³⁴ Zásadní nedostatky mírových misí OSN a návrhy na jejich zdokonalení a zvýšení jejich efektivity jsou obsaženy v Brahimiho zprávě (Brahimi Report).

³⁵ Rada bezpečnosti zahájila oficiální jednání v záležitosti Východního Timoru až po vyhlášení výsledků referenda (4. září 1999) a veřejné zasedání Rady bezpečnosti začalo 11. září 1999 (Martin 2004: 162).

³⁶ Důvěra Východotimořanů v OSN značně opadla, když UNAMET, která je nejprve povzbuzovala, aby navzdory zastrahování a teroru milicí přišli k volbách, vyklidila pozice a zanechala je napospas jejich nepřítelům (Smith, Dee 2003: 45; Martin 2001: 128).

³⁷ Ještě více je pověst OSN poškozena v okamžiku, kdy ozbrojené peacekeepingové jednotky nezabrání krveprolití, přestože je k tomu jejich mandát opravňuje. K tomu došlo např. ve Rwandě (1994) či v bosenské Srebrenici (1995).

Indonéská vláda nakonec podlehla mezinárodnímu tlaku a 12. září 1999 souhlasila s vysláním mírových jednotek. Zůstává však otázkou, zda by OSN zasáhla i proti vůli Indonésie, pokud by její odpor vůči intervenci pokračoval. V této souvislosti je třeba připomenout pravomoci Rady bezpečnosti stanovené Chartou OSN. Na základě článku 39 je Rada bezpečnosti oprávněna rozhodnout, zda došlo k ohrožení míru, porušení míru či aktu agrese. Zároveň je zmocněna určit, jaká opatření budou v zájmu obnovení míru a bezpečnosti přijata (Charter of the United Nations).

Humanitární katastrofa, která se odehrávala na Východním Timoru, byla jednoznačně důsledkem porušení míru a agrese ze strany proindonéských milic, jejichž aktivity podporovaly indonéské ozbrojené složky. Masové zabíjení probíhalo za plného vědomí indonéské vlády, jež nedokázala či nechtěla obnovit klid a pořádek v rámci „svého“ teritoria. Tato skutečnost zcela jistě postáčovala k zákroku OSN a použití vynucovacích prostředků, včetně vojenské intervence. Tradiční váhavost OSN při rozhodování o zásahu na základě kapitoly VII z důvodu porušení státní suverenity nebyla v případě Indonésie na místě. Indonéskou svrchovanost nad územím Východního Timoru totiž mezinárodní společenství nikdy neuznalo. Přesto dala Rada bezpečnosti přednost ekonomickému a diplomatickému tlaku³⁸ na indonéskou vládu před provedením okamžité vojenské akce bez ohledu na souhlas aktérů konfliktu. Díky složité ekonomické a politické situaci, v níž se Indonésie nacházela, byla efektivita ekonomických nátlakových opatření nebyvale vysoká. Indonéská vláda, závislá na zahraniční ekonomické pomoci, jejíž zdroje náhle „vyschly“,³⁹ přistoupila velice rychle na uskutečnění intervence. Vyslání mezinárodních mírových sil INTERFET,⁴⁰ vybavených mandátem k vynucení míru za použití „všech nezbytných prostředků“ (Martin 2001: 114), tak zabránilo opakování tragického vývoje z let 1974-1975.

Reakce OSN na eskalaci východotimorského konfliktu v roce 1999 byla ovlivněna celkovým posunem v pojetí peacekeepingových misí, k němuž došlo během 90. let 20. století. V souvislosti s nárůstem vnitrostátních konfliktů, etnických čistek a genocid po skončení studené války vzrostla i ochota meziná-

---

³⁸ V diplomatické rovině byla oceňována zejména osobní aktivita generálního tajemníka OSN K. Annana a australského premiéra Johna Howarda (Martin 2004: 162).

³⁹ Zásadní význam v tomto okamžiku měla součinnost mezinárodních organizací a světových mocností, které se na ekonomickém tlaku společně podílely. Takovoto přerušení ekonomické, vojenské a diplomatické podpory by jistě zapůsobilo i na režim generála Suharta.

⁴⁰ Vedení mise INTERFET (*The International Force in East Timor*) bylo svěřeno Austrálii, která také vyslala více než polovinu z celkového počtu 8 000 vojáků (později až 11 000). Mezi dalších 22 zemí, které vyslaly své kontingenty, patřily Nový Zéland, Velká Británie, Kanada, Portugalsko, Filipíny, Thajsko, Singapur, Jižní Korea atd. Podrobně se působením INTERFET zabývají (Dickens 2001: 213-233; Martin 2001: 112-114; Smith, Dee 2003: 45-52).

rodního společenství k použití síly za účelem ochrany lidských práv.⁴¹ Vojenský zásah v případě humanitární krize začal být považován za plně legitimní a dřívější důraz na státní suverenitu a princip neintervence ustoupil do pozadí.⁴² Ačkoli je oprávněnost humanitární intervence stále předmětem diskuse (zejména v oblasti mezinárodního práva),⁴³ tendence k uplatňování vynucovacích prostředků v rámci mírových misí OSN (*peace-enforcement*) je od 90. let minulého století evidentní.

Mise INTERFET je vzhledem k problematice humanitární intervence velice specifická. Z hlediska mezinárodního práva vojenskou operaci plně legitimizovala rezoluce Rady bezpečnosti z 15. září 1999 (Security Council Resolution 1264) a díky souhlasu indonéské vlády s jejím provedením nebyla narušena ani faktická státní suverenita Indonésie.⁴⁴ Zákrok mezinárodních mírových jednotek na Východním Timoru je proto označován jako „intervence s vynuceným souhlasem“ (*intervention with induced consent*) (Martin 2004: 152), neboť jeho charakter neodpovídal humanitární intervenci v pravém slova smyslu. Ta je definována jako „vynucený zásah do vnitřních záležitostí státu, zahrnující použití ozbrojené síly, za účelem zabránění masivnímu porušování lidských práv či prevence šíření lidského utrpení“ (Welsh 2004: 3). Skutečná intervence tedy musí být realizována bez souhlasu daného státu.

Indonésie nakonec svolila k vyloštění cizích vojáků na východotimorských březích, čímž ulehčila pozici Rady bezpečnosti i mezinárodních jednotek, které v relativně krátkém čase získaly pod svou kontrolu celé území Východního Timoru. Ačkoli byl souhlas indonéské vlády bezesporu výhodou a zajistil vyšší legitimitu ozbrojeného zásahu, nelze ho považovat za nutnou podmínku v rozhodování mezinárodního společenství. Humanitární krize takového rozsahu, jaká se odehrávala na Východním Timoru v září 1999, vyžaduje okamžitý zákrok bez ohledu na státní suverenitu, zvláště pokud se jedná pouze o suverenitu faktickou.⁴⁵

---

⁴¹ Tento posun samozřejmě souvisel i s obnovením akceschopnosti Rady bezpečnosti po ukončení bipolární konfrontace a posílením její role v oblasti udržování světového míru a bezpečnosti. Za první projev této revitalizace Rady bezpečnosti je považován zásah proti Iráku v roce 1991 (Orford 2003: 2-3).

⁴² Lépe řečeno, chápání státní suverenity jako autority nad určitým územím bylo nahrazeno pojetím suverenity jako odpovědnosti státu za bezpečnost svých občanů (Welsh 2004: 52).

⁴³ Zásadní body této diskuse analyzuje (Šmihula 2001: 26-30).

⁴⁴ V tomto směru je zásah na Východním Timoru často srovnáván s reakcí OSN na krizi v Kosovu, která eskalovala o pár měsíců dříve (duben 1999). V případě intervence v této srbské provincii byly mezinárodní právo i státní suverenita potlačeny, neboť zákrok sil NATO proběhl bez autorizace Rady bezpečnosti a proti vůli srbské vlády. Status kosovského území zůstal dodnes nevyřešen (Martin 2004: 160).

⁴⁵ Indonéskou suverenitu na území Východního Timoru uznala de iure pouze Austrálie.

Mise INTERFET zcela jistě patří mezi úspěšné operace OSN s mandátem k vynucení míru (*peace-enforcement*). Vyslání mezinárodních jednotek na základě kapitoly VII umožnilo efektivní a poměrně rychlé zvládnutí krizové situace, která na Východním Timoru vznikla. Obnovení bezpečnosti v postižené oblasti, jež představovalo zásadní předpoklad pro ustavení *peacekeepingové* mise, bylo dosaženo během jednoho měsíce. Na konci října tak mohla zahájit svou činnost přechodná správa OSN (UNTAET).⁴⁶ Mandát této *peacekeepingové* operace zahrnoval složku administrativní, humanitární i vojenskou. Jednalo se o doposud nejkomplexnější misi OSN, která kromě tradičních úkolů (dohled nad dodržováním klidu zbraní) zajišťovala budování administrativy, včetně vytvoření základních politických, ekonomických a právních institucí. Pomáhala při obnově infrastruktury, koordinovala humanitární pomoc, repatriaci uprchlíků a přesídlených osob, organizovala přípravu a průběh voleb atd. Součástí UNTAET byly i vojenské jednotky o síle téměř 10 000 mužů, které spolupracovaly s INTERFET při udržování bezpečnosti a v únoru 2000, po odchodu INTERFET, zcela převzaly její funkci.

Přední odborníci v oblasti Výzkumu míru a konfliktů označují misi UNTAET jako tzv. šestou generaci *peacekeepingu*, jež reprezentuje současné pojetí mírových operací OSN (Thakur 2001: 13-14). Charakter těchto misí vychází z propojení nástrojů k pokojnému řešení sporů (kapitola VI) a prostředků k vynucení míru (kapitola VII) v poměru, který odpovídá konkrétním podmínkám řešené situace. Důraz je kladen především na včasný zásah s dostatečně silným mandátem, adekvátní finanční zdroje⁴⁷ a navazující postkonfliktní rekonstrukci,⁴⁸ která vytváří vhodné předpoklady pro stabilní rozvoj a předchází tak obnovení konfliktu v dlouhodobé perspektivě. Vojenská intervence mezinárodních mírových sil a následná přechodná správa OSN představovaly vhodnou kombinaci prostředků, jež prokázaly svou účinnost a zajistily konečné řešení konfliktu na Východním Timoru.

Mise UNTAET pomohla dovést Východní Timor až k získání nezávislosti v květnu 2002. OSN se však nezřekla odpovědnosti za další vývoj nového státu a Rada bezpečnosti schválila ustavení mise UNMISSET,⁴⁹ která působila na Východním Timoru do 20. května 2005. Jejím úkolem byla zejména podpora procesu konsolidace politického systému a ekonomiky a zajišťování vnitřní i vnější bezpečnosti mladého státu. Následující rok pak pokračovala v *peacebuildingových* aktivitách na Východním Timoru civilní mise

---

⁴⁶ United Nations Transitional Administration in East Timor

⁴⁷ Na podporu INTERFET i UNTAET byly zřízeny speciální fondy. Mezi největší přispěvatele patřilo Japonsko a Austrálie (Smith, Dee 2003: 48).

⁴⁸ Postkonfliktní rekonstrukce (*peace-building*) v případě Východního Timoru zahrnovala i asistenci při budování institucionálních základů nového státu (*state-building*).

⁴⁹ United Nations Mission of Support in East Timor

UNOTIL⁵⁰ a v současné době působí na Východním Timoru malá civilní mise UNMIT,⁵¹ jejíž mandát byl stanoven do března 2007.

Zhodnocení působení OSN na Východním Timoru

Východotimorský konflikt a jeho řešení v rámci OSN odráží změny v pojetí mírových misí, ke kterým došlo v posledních 15 letech. Když porovnáme aktivity mezinárodního společenství v roce 1975 a 1999, najdeme mezi nimi zásadní rozdíly. V roce 1975 reagovala OSN na indonéskou invazi přijetím několika rezolucí, jež označily obsazení východotimorského území za akt agrese, potvrdily právo na sebeurčení Východotimořanů a požadovaly okamžité stažení indonéských jednotek. Účinnost těchto rezolucí však byla nulová a mezinárodní společenství nepřijalo žádná opatření, která by je pomohla vynutit. Indonésie, za podpory Spojených států a dalších spojenců, rozhodnutí OSN ignorovala a její počínání na Východním Timoru bylo v zásadě tolerováno.

V roce 1999 se plně projevily změny v pojetí preventivních nástrojů a mírových operací OSN, které s sebou přinesla 90. léta 20. století. Důraz na prevenci konfliktů, včasný zásah, postkonfliktní rekonstrukci a využití vynucovacích prostředků (včetně vojenské intervence) se pozitivně odrazily ve způsobu řešení východotimorského konfliktu. Eskalaci násilí a humanitární krizi, jež propukly na Východním Timoru v září 1999, se OSN rozhodla řešit za pomoci adekvátních nástrojů. Rada bezpečnosti schválila vojenskou operaci mezinárodních mírových jednotek, která úspěšně obnovila bezpečnost v postižené oblasti a připravila podmínky pro následnou peacekeepingovou misi. Mandát této mise zahrnoval široké spektrum prostředků, jež pokrývaly administrativní, humanitární i vojenské aspekty řešení konfliktu. Přechodná správa OSN zajistila vybudování základních politických, ekonomických a právních institucí nezbytných pro vznik samostatného státu, podílela se na repatriaci uprchlíků a procesu usmíření, organizovala parlamentní volby atd. Vytvořila tak předpoklady pro dlouhodobý rozvoj a prevenci obnovení konfliktu. Ačkoli významnou roli při zdárném ukončení konfliktu sehrála také příznivá mezinárodní situace a ochota světových mocností ke spolupráci s OSN, vývoj mírových misí bezesporu zásadně přispěl k úspěšnému řešení východotimorského konfliktu.

---

⁵⁰ United Nations Office in Timor-Leste

⁵¹ United Nations Integrated Mission in Timor-Leste

Prameny a literatura

Prameny

Agreement between the Republic of Indonesia and the Portuguese Republic on the Question of East Timor.

http://www.un.org/peace/etimor99/agreement/agreeFrame_Eng01.html (18. 11. 2003)

Amnesty International Report 2000.

<http://web.amnesty.org/report2000/ar2000> (11. 3. 2005)

East Timor – UNTAET Background.

<http://www.un.org/peace/etimor/UntaetB.htm> (11. 3. 2005)

General Assembly Resolution 3485 (XXX).

<http://www.un.org/documents/ga/res/30/ares30.htm> (10. 3. 2005)

HIRSH, Michael: Imperialism of Neighbors. *The Washington Monthly*, 35, 2003, č. 6.

<http://proquest.umi.com/pqdweb> (22. 3. 2004)

Charter of the United Nations.

<http://www.un.org/aboutun/charter/> (30. 1. 2005)

Question of East Timor. Report of the Secretary-General, A/53/951–S/1999/513.

<http://www.un.org/Docs/sc/reports/1999/sgrep99.htm> (11. 3. 2005)

Resolution 966. The Parliamentary Assembly of the Council of Europe.

[http://assembly.coe.int/Mainf.asp?link=http://assembly.coe.int/asp/doc/ListAT\(SQL\).asp](http://assembly.coe.int/Mainf.asp?link=http://assembly.coe.int/asp/doc/ListAT(SQL).asp) (28. 3. 2005)

Security Council Resolution 384.

<http://www.un.org/documents/sc/res/1975/scres75.htm> (10. 3. 2005)

Security Council Resolution 389.

<http://www.un.org/documents/sc/res/1976/scres76.htm> (10. 3. 2005)

Security Council Resolution 1236.

<http://www.un.org/Docs/scres/1999/sc99.htm> (28. 3. 2005)

Security Council Resolution 1246.

<http://www.un.org/Docs/scres/1999/sc99.htm> (28. 3. 2005)

Security Council Resolution 1264.

<http://www.un.org/Docs/scres/1999/sc99.htm> (11. 3. 2005)

Statute of the International Court of Justice.

<http://www.icj-cij.org/icjwww/ibasicdocuments/ibasicstext/ibasicstatute.htm> (20. 2. 2005)

The Report of the Panel on UN Peace Operations (Brahimi Report), A/55/305–S/2000/809.

http://www.un.org/peace/reports/peace_operations/ (20. 2. 2005)

UN General Assembly Votes on East Timor.

<http://www.etan.org/etun/UNvotes.htm> (10. 3. 2005)

United Nations Integrated Mission in Timor-Leste (UNMIT).

<http://www.un.org/Depts/dpko/missions/unmit/mandate.html> (4. 9. 2006)

United Nations Mission in East Timor (UNAMET).

<http://www.un.org/peace/etimor99/etimor.htm> (18. 11. 2003)

United Nations Mission of Support in East Timor (UNMISSET).

<http://www.un.org/Depts/dpko/missions/unmisset/> (28. 3. 2002)

United Nations Office in Timor-Leste (UNOTIL). <http://www.unotil.org/> (4. 9. 2006)

United Nations Transitional Administration in East Timor (UNTAET).

<http://www.un.org/peace/etimor/etimor.htm> (18. 11. 2003)

'We the Peoples', The Role of the United Nations in the 21st Century. Millennium Report of the Secretary-General, A/54/2000.

<http://www.un.org/millennium/sg/report/full.htm> (17. 2. 2005)

Literatura

Bello, J. H., Bekker, P. H. F. (1996). *East Timor (Port. v. Austl.)*. American Journal of International Law, 90: 1, 94-98.

Brown, M. E., Oudraat, Ch. (1997). *Internal Conflict and International Action*. In: Brown, M. E., Coté, O. R., Lynn-Jones, S. M., Miller, S. E. (Eds.). *Nationalism and Ethnic Conflict*. Cambridge: MIT Press, 235-264.

Dickens, D. (2001). *The United Nations in East Timor: Intervention at the Military Operational Level*. Contemporary Southeast Asia, 23: 2, 213-233.

Dunn, J. (2004). *East Timor: A Rough Passage to Independence*. University of Washington Press.

Dunn, J. (1995). *The Timor Affair in International Perspective*. In: Carey, P., Bentley, C. G. (Eds.): *East Timor at the Crossroads: The Forging of a Nation*. Honolulu: University of Hawaii Press, 59-72.

Fredriksson, L. (2000). *East Timor*. Foreign Policy in Focus, 5: 43. <http://www.fpipf.org> (22. 3. 2004)

Chomsky, N. (1998a). *Autodeterminación y Nuevo Orden. Los casos de Timor y Palestina*. Tafalla: Txalaparta.

Chomsky, N. (1998b). *Perspektivy moci*. Praha: Karolinum.

Klíma, J. (1995). *Východní Timor – dějiny zapomenuté rezistence*. Historický obzor, 5: 9, 205-209.

Klíma, J. (2003). *Východní Timor*. Praha: Libri.

Lukášek, L. (1999). *Mezinárodněprávní zamyšlení nad osudem Východního Timoru*. Mezinárodní politika, 23: 10, 14-16.

Martin, I. (2001). *Self-Determination in East Timor: The United Nations, the Ballot, and International Intervention*. London: Lynne Rienner Publisher.

Martin, I. (2004). *International Intervention in East Timor*. In: Welsh, J. M. (Ed.). *Humanitarian Intervention and International Relations*. Oxford: Oxford University Press 2004, 142-162.

Orford, A. (2003). *Reading Humanitarian Intervention: Human Rights and the Use of Force in International Law*. Cambridge: Cambridge University.

Pardo, J. (1984). *El problema de Timor-Este*. Madrid: Iepala.

Robertson, P. S. (1997). *Indonesia*. Foreign Policy in Focus, 2: 11. <http://www.fpipf.org> (22. 3. 2004)

Simons, G. L. (2000). *Indonesia: The Long Oppression*. New York: Palgrave Publishers.

Smith, M. G., Dee, M. (2003). *Peacekeeping in East Timor: The Path to Independence*. London: Lynne Rienner Publisher.

Suter, K. D. (1986). *Indonesia and East Timor*. Contemporary Review, 248: 1440, 14-18.

Šmihula, D. (2001). *Humanitárna intervencia*. Mezinárodní politika, 25: 1, 26-30.

Taylor, J. G. (1999). *East Timor. The Price of the Freedom*. New York: Zed Books.

Thakur, R. Ch. (2001). *United Nations Peacekeeping Operations: Ad hoc Missions, Permanent Engagement*. United Nations University Press.

Welsh, J. M. (2004). *Taking Consequences Seriously: Objections to Humanitarian Intervention*. In: Welsh, J. M. (Ed.). *Humanitarian Intervention and International Relations*. Oxford: Oxford University Press, 52-68.

Welsh, J. M. (2004). *Introduction*. In: Welsh, J. M. (Ed.). *Humanitarian Intervention and International Relations*. Oxford: Oxford University Press, 1-7.

Summary

The Role of the United Nations in the Conflict on East Timor

This article deals with the character and development of the activities of the United Nations in the conflict on East Timor. The first part of the study concentrates on the period between 1974, when the contested parties were formed, and lasts till the year 1998, when Suharto's regime collapsed and East Timor got the other chance to gain the independence. The reaction of the United Nations in this term of the conflict was very limited and consisted in accepting the resolutions without any results.

The second part of the paper is concerned with the era after 1999 up to the present day. On 30 August 1999, the people of East Timor voted to begin a process leading towards independence. The United Nations supervised the referendum (UNAMET), but violent clashes, instigated by the Indonesian military and Timorese pro-Indonesia militias broke out soon afterwards. An international peacekeeping force (INTERFET) intervened to restore order. INTERFET was replaced by UNTAET established to administer the Territory during the transition period and support capacity-building for self-government. East Timor became an independent country on 20 May 2002. Also that day, UNTAET was succeeded by the United Nations Mission of Support in East Timor (UNMISSET) instituted to provide assistance to core administrative structures critical to the viability and political stability of East Timor. After 2005, when UNMISSET successfully completed its mandate, subsequently the UN civilian missions UNOTIL and UNMIT took over the peace-building activities on East Timor.